

TÖRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda: Lyceumi nyomda Kolozsvárt. — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: Idősb Czzegei Wass György naplója (XIV-ik közlemény). — Mednyánszky Jónás jelentései (1649—1652.) Közli Szilágyi Sándor. — Egy híres röpirat ezelőtt 40 évvel. (VI. közlemény.) — Petőfi Sándor a magyar irodalomban. (XIII. közlemény.) Szinnyei Józseftől. — A Hora-lázadás történetéhez. (III. közlemény.) Közli K. Papp Miklós. — A br. Wesselényi család zsigó levéltárának irodalmi kincsei: Döbrentei G. levele. — Adatok az 1848—49-ki erdélyi hadjárat történetéhez. (II. közlemény.) Közli K. Papp Miklós. — Tárcza: Oklevelek: III. IV. (II. közl.) Közli Szabó Károly. — Apróságok.

hoznak bé az miéink közzül. Az Rithmeisternek az jobb kezit lövék meg; az könyökin feljül a hust, egy Tolvaj György nevű ötvésnek az lábát lövék, de ezt nem haláloson, az szegény Péter deákot sereg hadnagyát ellövék, erős lévén az lovának szája, az Cruczok köziben kapván (hihető mint mondják az zabolán is elfogott onnét szaladni) és ott lövik le, bélit a földön kivágják és marczonegják. Voltak pedig az Cruczok mint az elfogtak referálják majd 350-en, az miéink pedig alig excedalta az százat, mégis megfutamodtak.

3. Julli. Nagy csendességbeu voltunk, szabadoson zsákmányoltattunk, hanem este felé jöttek vagy harmintzan, kik az elesett testeket hordották öszve eltemettették.

4. Hasonlóképpen csendességben voltunk és szabadoson hordták a fűvet és fát, az lónaiak is pedig már jó darab időtől fogva nem is merik magokat meg is mutatni.

5. Temettetem el az szegény Péter deákot és az Tanács nem akarta engedni, hogy az koporsóját bévonattam és sippal, dobbal, trombitával temettetem, mint hogy ő Felsége hűségében fegyver miatt esett el, és az Tanács az iránt való akarátjának nem annuáltam, melyet fel is irattak az könyvekben. Az militia is mikor künn volt fűvért, Cruczot nem láttak, annak utánna 5 vagy 6 zászló mutatta meg magát, estve felé eodem irtam én is választ Pekri Uraméknak levelekre, melyet is béirtam ide:

Méltóságos Groff Urak!

Vöttem 26. Junii Bonczidárúl költ kéremény és keresztényi fenyegetőzéseket feljül haladó fenyegetőző Nagyságtok levelét; de

IDŐSB CZEGEI WASS GYÖRGY NAPLÓJA.

I. Jan. 1704— 31. Oct. 1705.

1704.

(Folytatás.)

Julii 1. Éjszaka ismét égettek az Crucz atyafiak külső magyar utzában.

2. Julii. Sarlos Boldogasszony napján megsarloztak az Cruczokban, mivel ebéd után Bács felől vagy három zászlóalja Crucz Kovács Istvánnal az Nádas teriben jövé, az itt lévő lovas Militia magyarokkal együtt kimenvén és véllek ellenkezvén, egy idő mulva megszaladnak, az miéink utánnok mennek és úzik s vágják őket csak nem az első völgyig, kik közzül felesen esnek el, ötöt elevenen

követem Nagyságtokat bár az Gyulai Pál levelét, (mellyet irt volt Sibrik Györgynek) akár csak ebben az résziben olvasta volna még és az szerént moderálni Nagyságtok akár csak mostani dolgainak kezdetét, hogy Humanitas ipsa requirit, ne nos extollamus, suum cuique honeste tribuamus, neminem sine causa laedamus, nec in alios cum fremitu et acerbitate desinemus, de az melyekből pedig nagyságtok levelében culpál és apprehendál hiremmel bizony nincsen, nem is vagyok az az ember, hogy olyan istentelen inventiokat cselekedném, melyeket az ő Felsége az itt lévő officialissi vagy militiája meg sem tudna gondolni, nem is kell ugy gondolkozni itt lévő Commendans Uram felől, hogy az én tanácsadásom nélkül szükölködvén, az ő Felsége szolgálatjában kívántató eszközöket vagy dolgokat az én inventiom nélkül is véghez ne tudná vinni, tudtomra pedig s még eddig sem én sem az ő Felsége itt lévő officialissi vagy militiája semmi istentelenséget nem practikáltak, olyanokat, melyeknél nagyobbakat nem practikáltak volna az Nagyságtok tisztei és vitézi, Kendi Sándor mondása szerént: sub lege natus sum, sub lege vivo, nihil comisi, nihil mihi metus, nulla (inquit Kendi) lex neque divina, neque humana permittit, ut aliquis ex hominibus in dicta causa occidetur. Ugy látom mindazonáltal, Gyulai Pál irásának nagy része rajtam telik bé; tres enim homines (scribit Gyulai) in una re non consentiunt, quod hodie cupiam placet, cras eidem displicet; quicquid agis, hic in bonam ille in malam partem accipit; melyhez én is méltán hozzá adhatom, ha a kötelességemnek akarok megfelelni, kegyetlennek és istentelennek neveztessem, ha hűségemet és hűtömet akarom megtartani, az iratik és mondatik felüllem, hogy hazámat és a magyar vért árulom el, és nemzetem szabadságát nem kívánám, holott mint édes hazámnak s nemzetemnek megmaradását s békességét abban tartottam én, ha mindnyájon Istentől rendeltetett Kegyelmes Urunkhoz való hűségünket s hitünket megtartanók, ki ítélhet meg engemet és méltán ki keménykedhetik ellenem az én constantiámért, s Uramhoz való hűségemért; azt

mondom amaz Fejedelméhez való nagy hűséggel nagy emlékezetű Bánffy Jánossal: qui semel obstrictam fidem integram, atque ilibatam intrepidus servabo még ama nagy emlékezetű Bocskai István is Nábrágyi Demeter erdélyi püspök Báthori Andrástól meg nem büntettettek, hogy Rudolphus császárnak hitesek lévén, Báthori Andrásnak meg nem esküdték. Ezek szerént édes kedves Uraim! ne adjatok helyt és hitelt minden hazugságoknak és gonosz akaróim szovainak, hirtelen ítéljetez s keménykedjetez istentelen és irtóztató fenyegetésekkel ne éljetez az én példámmal, Diánna templomát ne gyujtsátok fel. Isten Nagyságtokat olyan kegyetlenségtől oltalmazza, hogy én belüllem, feleségemből, gyermekimből olyan példát tégyen, kinek emlékezete Erdélyben örökké fenn maradjon, melyért Nagyságtok is az keresztény világtól megnótáztassék és magok lelki esmeretét is tribulatioban vagy veszedelemben ejtse. Apoc. 3. Esto fidelis et dabo tibi coronam vitae. Ezzel ajállok Istennek Nagyságtokat. Claudiopoli 5-a Juli. 1704.

Nagyságtok kész szolgálója in omnibus licitis

Czegei Wass György.

6. Julii. Vasárnap lévén hihető ők is innepeltek, mert seholt nem mutatták magokat.

7. Fűvért az kőhid felé kimenvén az mü fűhordóinkra reá ütöttek vagy 6. zászlóval, be is nyomták őket, de több kárt nem tettek; hanem vice Colonellusné asszonyom szekerét négy ökrrel kapták el és az szolgálóját, s az író deákja is ott lévén azt levágták, de mihelyt a muskotéllyosokat észrevették, kik künn voltak, visszanyomultak mindjárt.

8. Visszabocsátották levelekkel Jentisné asszonyom szolgálóját, kik között nékem is küldött Teleki Mihály öcsém Uram levelet, de nem lévén szükséges, ide nem irtam.

9. Juli. Az Németek nem mentek ki ugyan fűvért, de a Magyarok kimentek és seholt Cruczot nem láttak, asszony embereket felesen kérezvén kibocsátottak.

10. Mind Német mind Magyar kimen-

tek fűvért, de seholt sem elől sem feljül Cruczot nem láttak.

11. Mind ebéd előtt, mind ebéd után zsákmányolni kijártak szünetlen minden rendek, de seholt csak egy Cruczot sem láttak, hihető vagy segítség jövetelit vagy egyéb részekről való rosz. hirt hallottak s azért vonodtak el is; ha az mi váradi hírünk igaz lesz, melyet ezelőtt 4 vagy 5 nappal hoztak, kár nélkül eloszlanak. Feles asszonyembereket és leányokat bocsátottak ki, kik napszámosok és szolgálók voltak.

12. Julii. Szabadoson hordták mindenfelől s mindenünnen az fűvet egész reggeltől fogva estvig, soholt csak egy Crucz sem láttatott, hanem éjszakára kelve 10 s 12 óra között esik lárma az ó hidtúl és keresztül lövöldözvén az hidutzai sánczra, de remélem, hogy csak valamelyik faluból való paraszt emberek voltak, tartván, hogy a militia reájok kimegyen ha bizonyoson végére mehet, hogy elmentek Fejérvár felé az mint hallatik és őket felverik, azért lázmáztanak.

13. Julii. Egy bósi oláh hozván bé Teleki Mihály uram levelét még 9. praesentis iratotta Commendans Uramnak, ki is beszélte, hogy Fejérvárott a gyűlést félben hagyták volna, és elszlott volna, és hogy feles sebest hoztak volna fel onnét; minden faluban 8, 9, 10, 12 volna.

14. Éjszaka küldvén ki Györgyfalvára egy néhány lovast *) fogni, két embert hoztak be, egyik szintén csúr bírása lévén az Urnak Haller István Uramnak, ki bizonyoson megbeszélte, hogy az itt körül lévő hadak Teleki Mihály és Csáky László Uramékkal mind Fejérvár felé takarodnak le, hogy valamiképpen Szebenből a fejérvári gyűlést megnézzessék, itt csak öt zászló maradt volna Szamosfalván alól, Lónán pedig kettő, de azok is nem sokan volnának, a mint hogy meg is kell engedni, mivel nappal meg nem merik magokat mutatni hanem csak éjszaka.

15. Mind ebéd előtt, mind ebéd után szabadon kimentek mindenfelé fűért, de sohol semmit sem láttak, hanem éjszaka 12. órakor jöttek a Monostor kapu eleiben és ott lödöztek, mint a cigányok kiáltoztak, mor-

gottak tovább félóránál, és egyszermind égettek is Monostoron az malmon feljül, a Szamos mellett lévén egy néhány ház és külső magyarutzában is egynehány házat.

(Folytatása köv.)

MEDNYÁNSZKY JÓNÁS JELENTÉSEI

(1649—1652.)

Közlő: Szilágyi Sándor.

Mednyánszky Jónás a két Rákóczy Györgynek bizalmas embere volt: ügynöke a bécsi udvarnál, ki őket folytonosan értesítette az ott fenforgó eseményekről, változásokról, viszonyokról. Sok titkot tudott meg, sok benső dolgról értesült. Közlései történelmi s mivelődési szempontból egyiránt fontosak. A történet író sok nagybecsű dolgot fog jelentéseiben találni — melyeket eddigi kútfoinkben hasztalan keres.

Ez uttal az 1649—1652 évek közt kelt, s H. Rákóczy Györgyhöz, Rákóczy Zsigmondhoz és Klobusiczky Andráshoz intézett jelentéseit közlöm.

I.

1649. 26. febr.

Illustrissime ac celsissime Princeps domine domine mihi clementissime.

Fidelium servitiorum meorum in gratiam celsitudini vestrae humillimam submissionem. Hogy az ur Isten kegyelmes uram nagyságotat kívánsága szerint való lölki testi sok javaival kedvesivel megáldjon bővésegesen, és minden dolgaiban szerencsétlően, szivből kívánom.

Adatván alkalmatosságom kegyelmes uram nem akarám elmulatni, hogy nagyságotat ez kis irásommal alázatosan ne látogassam, kívánván hogy mind most s mind azután is mindenkor nagyságtok felől minden jót hallhassunk. Mink ide egyébaránt türhetőképén volnánk, de az üdönek haszontalanságban való töltését igen nehezlyük, mivel a die 5. February itt lévén, csak henyélnünk kell kedvünk ellen is, ő fölsége sok rendbeli instantiánkra, resolválta magát, hogy addig semmiképen el nem jöhet, valamig az Dunán

*) Egy szó hiányzik.

az jég el nem megyen, ki meglevén, hogy azontul ő fölsége kezeinkben jün. Ugy értjük, hogy az asszony kedvéért is ő fölsége arra intendál, mivel terhes állapattal levén, hajókon az vizen akarnának alájönni, nem itélem, hogy pünkesdnek előtte lehetne vége ennek az mi gyűlésünknek, ki bizonyára elég sok költséget és unalmas állapotot fog csinálni.

Kivánnánk kegyelmes uram, az nagyságod Erdélyi gyűlése felől minden jót halani, mivel erről az ember, az ki azelőtt is afféléhez szokott volt, ide érkezvén, sok mód nélkül való hírekkel betöltötte ezt a helt, kirül tudom Klobusiczkj uram ő kegyelme tudósítja ő nagyságát. Mindazáltal nem építnek az emberek rajta, az kik főképen jót akarói nagyságtoknak, csak hogy boszuságos afféle mód nélkül való hir hintegetés. Az mint ott létemben is kegyelmes uram declaráltam szóval mott is állithatom, hogy Pálffy uram ő nagysága nagyságtoknak bizony igaz jót akarója, és ha nagyságtok akár avval az emberrel szintén oly confidentiával élhet nagyságtok, mint szegény idvezült urunk Pazmán cardinállal, és ő nagysága által mind ő fölségét s mind az udvart nagyságtokhoz való affectiójában contineálhatja, kit is én csak pro solido fundamento ismerném, hozzájárulván hogy magyarországi rendek közül is mentül többen lehetnének jót akarói nagyságtoknak, kit bizonyára mostani időben könnyen végben vehetjük, és azáltal kegyelmes uram mind hazánknak közönséges java s mind az nagyságtok méltósága nevededik, hozzájárulván kegyelmes uram hogy az portát is nagyságtok magához devinciálhassa, ki meglevén és felől leirt két dolog is feliciusban progrediál. Én azt kegyelmes uram általláttam voltaképen, hogy az nemesnek egy szálnira sem kell az hadakozás, hanem békességben való uralkodás, mert azáltal csak nevedkedhetik az ő jovaiban, hanem Magyarországból vannak csak a magyarországiak, az kik újabb inventiók által publicam quietem igyekeznek felháborítani, kiknek soha jobban eleit nem vehetni, mint az felől megirt három eszköz által, kik mihelen ezekben vehetik nagyságtoknál, desperálnak progressusok felől, és akkor leszen ő tülek is, quem timent amant. E minap kegyelmes uram Pálffy uram ő nagysága in

summa confidentia beszélgetvén velem nagyságtok állapotja felől, declaralta syncerissime magát, hogy levén mindenkor afféle nyugtalan fejek, az kik hamis vádlásokkal igyekezik nagyságtokat deferálni ő fölsége előtt és másutt is, ha mi oly lenne, hogy ha eszébe veheti, és érteni fogja, ex fundamento az dolgot, igyekezzik afféléket enerválni, csak érthessen osztán nagyságtoktól az dolognak oly igaz voltát, hogy az sárban ne maradhasson hanem ezután is lehessen creditumja, hogy hasonlón cselekedett szegény cardinal Pázmány idvezült urunknak sok hamis vádolási ellen. Másodsor, ha valakitől vagy nagyságtoknak vagy nagyságtokhoz tartozandóknak valami bántások lenne, hogy nagyságtok meg ne indulna rajta, hanem ő nagyságát requirálná fölöle, és kész azontul afféléket ő fölsége előtt promoteálni és accomodálni, ha nagyságtoknak valami szüksége interveniálna is, kit ő fölségénél kellene segíteni, kész mindenekben nagyságtoknak sincerissime szolgálni, mivel tudja az ő fölsége nagyságtokhoz levő affectióját, kit hogy ő fölsége már meg is bizonyította, hogy idvezült urunknak halála után Magyarországból sokan találkoztanak, kik ő fölségét az két vármegyének repetalására és recuperálására ingerlették, de azontul ő fölsége cathgorice resolválta magát, egyáltalában nem akar csak elméjében is azt venni, hanem inkább nagyságtokhoz császári gratiával más dolgokban is akar lenni.

Harmadik ratiója ő nagyságának e volt, hogy az portára nagyságtok jól vigyáztatna, mert onnejd sok incommoditást lát ő nagysága, és hogy inkább az portán való dolgokat is igazításban vétetné.

És így akarám ezekről nagyságotat kegyelmes uram ex obligamine fidelitatis alázatosan tudósítani Imperiumbeli állapotokrul azt miket érjük, az includált jedzésben leirva küldöttem nagyságotnak.

Az ur Isten éltesse és tartsa meg nagyságtokat sok esztendeig jó egészségben. Datum Posony 26. february 1649.

Illustrissimae celsitudinis vestrae
fidelis et humilimus servus

JONAS MEDNIANSKY mpria.

Külczim: Illustrissimo ac celsissimo
principi domino domino Georgio Rakoczy,

Transylvanicae Principi, partium Regni Hungariae domino et sicularum comiti, domino domino clementissimo.

(Eredetije, mely egészen Mednyánszky írása, a m. kir. kamarai levéltárban.)

II.

1651. maj. 23.

Generose Dne et Fautor mihi confidentissime. Servitiorum meorum addictissimam commendationem.

Hogy az úr isten kegyelmedet stb. megáldjon (sic) stb. szívből kívánom.

Ezen előbbi levelemet már megirtam volt hogy az kegyelmed levelét sub dato 13. Maji kezemhez hozták; az alatt az két mandatomot is meghozattatván, im megküldtem azt is, együtt avval Horvát György uramnak nekem irt levelét is in specie megküldtem kegyelmednek. Az itt való tisztartóval már elvégeztem el is disponáltuk, hogy Roseberkig az szállásokra élést kerestessen; elég nehezen esik neki; de csak meg kell lenni; mindenképen érte volnánk, hogy itt is becsületesen excipiálhassuk; az bizonyos, hogy sokan lesznek, az mint az listáját megküldték oda kegyelmednek, kit az fiam Niszáru küldett. Azt írja az fiam, hogy mindjárt az solennitás után elüljön és sietni fog Patak felé; kegyelmednek, mint uramnak megszolgálom, hogy provideál kegyelmed háza kerül (körül) való szükséges dolgoknak; mivel bizony ő arra nem érkeznek. Bánom édes öcsém uram és, látja isten, szomorú szívvel hallom az kegyelmed sok nehézségit mostani állapotjában; mivel ha kegyelmed nem moderálja abban magát, időnek előtte elfogatja magát; noha nehéz az sok felé való distractio de mind veszedelmesebb, hogy kegyelmed sokat busul minden féle dolgokon; mert afféle busulás emészti az vitalis spiritus; abban kívántatnék leginkább az moderatio, hogy egy scopust venne az aránt kegyelmed magának; **úgy** mint: az kit végbenvihetni, meglegyen; az kiben nincs **mód**, az istenre s az időre hagyni és a miatt nem búsulni, hogy ottan kedve szerint embernek végben nem lehet. És ha mi kedvetlen állapot történik is, arról is hasonló az orvosság, ha megorvosolhatni jó szóval; ha nem, azt is csak arra hagyni;

mivel az istennek akaratjából és az időnek alkalmatosságából függenek mindenek; ha istennek tetszik, mutat alkalmatosságot hozzá; ha nem mutat, jele, hogy nem tetszik és így az istennek akaratjában állapotjanak meg mindenek. Én ezt experiáltam, hogy az ilyen felvetett czélből sok busulást kerültem el, syncere jovallván bizony kegyelmednek is. Egyébaránt ha ember az affectusokat és passiokat nem superálja, bizonyára ők superálják az embert, az felettéb való busulás pedig csak abból származik; elmének distractióját ember moderálhatja az én itéletem szerint az szerint, hogy bizonyos rendben foglaltasanak minden dolgai; valami előkerül, mindent ember vegyen magának consignatióban és elkerülje, hogy sok egymáshátára ne gyűljen, hanem untalan egymás után expediáltassék; mivel avval leginkább obruáltatik embernek elméje, mikor egyszersmind egynehány rendbeli dolgot kell végben vinnya és valamit egy órában ember végben vihet, soha azt más órára ne halaszsa . . . mit hozhat azon órának ideje. Szegény Klobusiczki uram portékáját, azon leszek hogy megosszuk; az pinz felül is irtam Tnechinski uramnak, Erdődi uramnak is irok. Az mily német inaskát szerzettem az urnak, ő nagyságának nem tetszik; az mint ir ő nagysága nekem, hogy megint visszaküldette; de nem hallom semmi hírét, hol legyen; kérem, édes öcsém uram, kegyelmedet, ha mig ott van, csak addig legyen ott, mig én oda megyek, hogy megint magam aláhozhassam; mivel nagy nehezen tudtam azt én megszerezni ugyan becsületesnek obligatiójával és igen bännám, ha elbujdosván valahol valami veszedelemben esnék; az mint elhoztam, úgy megint visszavinném; csak addig lehetne ott. Az én hrabonkai sellérem, az mint informáltam kegyelmedet, merü tökéletlenség minden dolga; esztendeje már, hogy én apprehendáltam, egy pinzérü hasznát nem vettem; contentus lettem volna én avval, ha engem mesterségével szolgált volna, mint szegény Réz Andrást szolgált is; mivel gazdamasszonynak elég szüksége volna affélére; de csak egyszer adott neki valami vásznot szüni, csaknem félesztendeig hevertette magánál; mivel postává lett, untulanul csak pinzen fogadják az

emberek alá s fel való járásra, ki miatt mesterségit sem continualhatja. Elunván haszon-talanságát, egynehányszor intettem, hogy avagy szolgáljon az háztul, az mint mások szolgálnak; avagy adja el, mert látom, hogy mesterségiben semmi hasznát nem vehetem; midőn semmi sem fogna rajta, úgy kértem Marczibán uramot, hogy várban felvitette volna; könnyen tehetne pedig róla, mert egy paraszt legént ha tartana magának, azáltal minden szolgálatját végben vihetné; ő maga ugyan postálkodhatnék, az házat is mindjárt eladhatná; de az mely örökséget szerzett hozzá ugyanott az falubeli határban, avval el nem bocsáthatom; mivel, az mint értetem, Bossányi Gáborné hitta, hogy ad helyt neki szomszéd falujában s az károkra volna idüvel ő nagyságoknak, ha afféle füldeket máshova vinne; ő nagyságoké lévén az örök; de mihelyen azon füldeket el akarná adni, azontul megvennék mindenestül tüle és így csak az maga commoditását keresi az hitván ember az én incommoditással, kínálván engem két-három forinttal esztendeig puchói exulantoknak (?)formájára, kiknek nem csoda, mivel azok egy talpalatnyi földet nem birnak házokhoz, de ez szántófüldeket bir azon házához, mint az több hozzá hasonló sellérek; énnekem egyébaránt is kevés lévén, szolgáló jobbágyra volna szükségem, szászsor inkább akarnám, hogy jó akarátjából eladná, el is adhatná mindjárt; de csak tökéletlenkedik, azt mint irtam. Ezzel az úristen éltesse kegyelmedet s a t. Beczkó 23. Maji 1651.

G. D. Vrae Stor paratiss. et frater addictissimus

J. MEDNYÁNSZKY m. p.

Az öcsém Jakabfalvay mind itt várokozik házomnál Horvát György uramra; nem tudom, hová lett Horvát György uram; ő tülek akartam ezen leveleket elküldeni; de az mandatomok miatt nem mertem halasztani; hanem elküldtem Sárosra. Az öcsim már megvárja az fiamot és együtt fog járni vele; mivel egyébaránt maga el se merne menni. Immár most, az úr megint azt írja, hogy az elefántcsontbul csinált ládácskát elhozzam és né menjek érte, kit én bizonyára örömet megcselekeszem, elunván most is az sok járást.

Külczim: Gen. Dono Andreae Klobusiczki stb.

(Az egész levél Mednyánszki írása.)
(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

EGY HIRES RÖPIRAT ezelőtt 40 évvel.

A magyar Nemzet sérelmei.

Egy alkotmányos szózat a magyarokhoz
az 1833-ik Esztendőben.

Ingratis servire nefas!

*De lássuk már most mi hasznot vészen
az austriai ház*

Magyarországból?

(Folytatás.)

De még mélyebben hat a méreg a magyarok szívére az által, hogy minden királyi kegy kineveztetésétől függő tisztviselők már hivataljoknál fogva köteleztetnek az udvar céljait előmozdítani. — Ez egy második hadsereg melly naponként ostromolja a nemzetet — a vármegyék Főispányi, a Cancellaria, Consilium, Kamara, Hét személyes s Királyi Táblák és az egész Papi rend mind ezekben egy politikai tisztet egy alattomos áruhot lehet találni.

Fájdalom! hogy a vármegyék alispányai is e cathegóriában tartoznak, holott hivatalokat a közbizodalomból s szabad választásból nyerik, mellyel azonban gyalázatosan viszálnak. — Ezen magos hivatal volna még az, mellyet a magyar szabadság és függetlenség védbástyájának lehetne nevezni. — Melly különböző érzéssel volna a kormány, ha a megyékben uralkodó közvélemény, — a közhatározások elnyomása, a levelezések elsikkasztása, de leginkább a közakaratra Elölülői erőszakoskodások általi elfojtásával — el nem nyomattatnék. — Mind ezek azonban így történnek, bár nem mindenütt, s csupán azért, hogy az alispányok nem érezvén hivatalok méltóságát, egy hiu czimmal, melly csak a közbizodalmat veszti el velek (és méltán) igyekeznek felcserélni. Ez az oka, hogy többnyire azon férfiak, kiket a közbizodalom emelt az Elölülői polczra, alig 3 évek után, utálatlaltal, megvettetéssel, szemrehányásokkal ha-

nyotthomlok taszittatnak le arról. — Követnék bár ezek is az említett magyarlátó Déák Antal példáját, közsajnálkozás, könyves bucsú vétel követnék őket tisztek pályájok végén, s neveiket áldással emlegetné a haza, a helyett hogy most csaknem minden vármegyék, miután hivatalok kezdetétől fogva velök örökös hadban állottak, örvendve bocsátják el őket.

Ide tartoznak a Királyi városok Tisztviselői, ezek testestől lelkestől peculium regium-ok, miként ballagnak ezek a honárulás pályáján, mint a kopók a vadász kürt után; szóljanak az országgyűlési jegyzőkönyvek, szóljanak a vármegyék, mellyek velök küzdenek. — De bocsánat egy pár lelkes várostól!!

Következik már a fekete legio a pap-ság, melly a magyar nemzetnek sokkal veszedelmesebb a fentebb említettetknél. Fekete ruhában gyászolja a nemzetet, mellyet megölni törekszik. — A papoknak sem feleségeik, sem háznépeik nincsenek, mellyek őket a társasághoz kapcsolnák, csak a jelenvalókról gondoskodnak, és nyilván ellenkezésbe vagynak a Kristus ama tanításával: „Regnum meum non est de hoc mundo.“ Ezek annál veszedelmesebbek, mivel minden nap az úr istennel ebédelnek, vagy éppen meg is eszik azt, ezen öszveköttetés tekintetét szerez nékiek, mivel azt prédikálják, hogy ők a csalhatatlan szent egyház tagjai, ki tudná őket meghazudtolni más mint a jozan okosság, mellyet ők fogva tartanak. — Természetes tehát hogy ezek a nép tudatlanságába találják fel azon nagy erőt, mellyel az alkotmány ellen öszveesküdtek. — Nem is lehet azon csudálkozni, hogy az alacson eredetű Püspökök örömezt kezet nyujtanak a kormánynak a nemzet ellen; mivel magoknak és nemzetségeknek semmi félteni valójok nincs, örülnek ha kaphatnak valamit. — A Törvény e részben is meg nem tartatik, melly azt rendeli: hogy a főpapok törsökös magyar nemzetségből származzanak; egy szolgá Varum, **Juranics** — **Belánszai** — **Belich** — **Moritz** — **Laitsak** — **Jessits** — **Böle** — **Szutsits** — **Szankovits** — **Herme** — **Csegvich** — **Haulik** — **Burtsák** — **Berghoffer** — **Jordánszki** — **Reiner** — valóban harmadizig sem tudna

bébizonyítani nemesi eredetöket. — Az illy magyaroctól valljon mit várhat a nemzet? Kinek nem bornya nem nyalja.

Ellenben vagynak lelkes papjai is a magyarnak, mint **Szepesi** — **Kopácsi** — **Klobuszki**, kik ha bár mint papok fekete bőrben öltöznek is, de hazafiságoknak több bizonyosságait mutatták. — Azonban mit cselekszenek ezek is említett collegáik társaságába, mutatja az országgyűlés naplókönyve. **Szepesi** is mennyire igyekszik behomályosítani a világosságot.

De ki vezérli hát még is az alkotmány hajóját olly szerencsésen, hogy ennyi kőszirtetek közt, három századok oltá el nem süllyedt, sőt a nemzet hajdani nagyságának s az alkotmánynak némely árnyékai megmaradtak, midőn Angliát kivéve az egész Európában a szabad nemzetek alkotmányaiik hasonló okok miatt elenyésztek, vagy csak mind király kegyelmes ajándékai léteznek.

Csak egy különös csuda a köznemeség, ide nem értvén mind azokat, kik az előszámlált rendek között vannak — az úgy nevezett bocskoros nemes emberek — mert így nevezik az említett uri Rendek, mind azokat, kik nem papok, nem mágnások, nem Főtisztviselők, vagy Királyiak. — A kiket az ostoba austriai német magyar ökörnek nevez, mert egy olly slávtól, mint az austriai, ki pénzért spionja, **Hohérja** az udvarnak egyebet nem is várhatni, holott megtanulhatná az ostoba, hogy temérdek adózásai, kiszivott, kiszopott jóvai nagy hiányát mutatják egy védő alkotmánynak.

De térjünk vissza a kedves földmivelőre, a csuda emberre, a derék bocskoros nemesre. — Ez az ki a maga nagy száma miatt megvesztegethetetlen egyszerűsége, mérséklése és szerencséje által a vakításokon felyül emelkedik, a vármegyék tisztválasztásán szavát mindenkor a hazáért emeli fel — ez az ki az erkölcstelen tisztviselő ostora, ki egy haza áruló alispány alól kiragadja a széket, ki önhasznát felejtve, magával nem gondolva az erőszakoskodó Főispánnak a címekkel megrakott királyi képviselőnek a tentát szemébe vágja, hogy fekete lelke színét homlokán is viselje. — Ez az kit fényes honzeretetéért a kormány rebellisnek nevez,

kitől az ostoba austriai német minden civilisatiót megtagad, ez az ki a magyar alkotmányt eddig fenntartotta.

Tanuld meg hát alkotmányok ellensége, hogy nem olly könnyű egy törvényes szabad alkotmányt legázolni. — Sokszor a legcsekélyebb dolgok tartják fel azt; valamint a természetben, egy darab láncz meg fogja az Eléfantot.

(Vége következik.)

PETŐFI SÁNDOR

a magyar irodalomban.

Közlő: Szinyeyi József.

(Folytatás.)

1854.

Irodalomtörténeti czikk.

Petőfi Sándor és lyrai költészetünk Gyulaitól. (Uj M. Muz. 1854. I. 24, 96. II.)

1855.

Életrajzok.

(Ujabbkori Ismeretek Tára. Pest, 1855, VI. 63—68. — A Magyar Irodalom Ismertetése. Lonkay Antaltól II. kötet. Pest, 1855. 642. és mutatványok a 643—646. II.)

1856.

Életrajzok.

(Budapesti Viszhang 1856. I. 2. 4. 7. 10. 12. sz. arczképpel. Vahot Imrétől. — Magyar Irók. Életrajz-Gyűjtemény. Danielik József és Ferenczytól. Pest, 1856. I. 365—367. — Arczkép-Album II. Pest, 1856. Műmelléklet a „Hölgyfutár“-hoz 5. 1. könyvmatu arczképpel, rajzolta Barabás. — Vasár. Ujság 1856. 9. sz. J. M.-tól arczképpel.)

1857.

Birálat.

Dichtungen von Alexander Petőfi. Aus dem Ungarischen, in eigenen und fremden Übersetzungen von Karl Maria Kertbeny. Mit einem Vorwort von Friedrich Bodenstedt. Leipzig F. A. Brockhaus 1858. kis 8drét XXII. és 592 l. (Bud. Szemle I. 1857. 301—306. II.)

Életrajz.

(A Magyar költészet Kézikönyve. Irta Toldy Ferencz. II. Kötet. Pest, 1857. 785—796. hasáb. Mutatványok 797—808. h.)

Életrajzi- s vegyes adatok.

Petőfi Sándor születéshelye és napja. Sárkány Jánostól. (Vasár. Ujs. 1857. 1. sz. 12. I.)

Petőfi Sándor születéshelye és gyermekkor. Vörösmarty László és P. A.-tól. (Vasár. Ujs. 1857. 3. sz. 26. I.)

Ujabb adatok Petőfi gyermekkoráról. Petőfi Istvántól. (Vasár. Ujs. 1857. 5. sz. 42. I.)

„Petőfi Debreczenben 1844-ben“ (Műlap a Hölgyfutárhoz 1858-ra.) Festette Örlai-Petrics. Rajz. köre Molnár J., nyomt. Rohn A. Pesten 1857. (16 hüv. magas és 13 hüv. széles rajz.)

„Petőfi Debreczenben 1844.“ Képmagyarázat, Vas Gerebentől. (Hölgyfutár 1857. decz. 16. 287. sz.)

Petőfi emlékére irt költemény.

„Petőfi Debreczenben.“ Szelestey Lászlótlól. (Hölgyf. 1857. dec. 23. 293. sz.)

1858.

Önálló mű.

Petőfi Sándor Ujabb Költeményei. 1847—1849. 8dr. Pest, Emich Gusztáv sajátja. Nyom. Manz Frigyesnél Bécsben. I. Kötet. IV, 284 és IV. 1. II. Kötet. IV, 288 és IV. 1. Ára füzve 3 frt; aranyozott finom angol vászon kötésbe 4 frt; a dúsan aranyozott aranymetszetű példány 5 frt. Megjelentek szept. 23-án. (Hölgyf. 1858. 217. sz. — Déliláb 1858. II. 39. sz.)

Birálat.

Petőfi Sándor Ujabb Költeményei 1847—1849. Két kötetben. Ism. Salamon Ferencz. (Budapesti Szemle 1858. IV. 502. V. 1859. 288. I.)

P. S. Ujabb Költeményei. (Hölgyfutár 1858. 217. és 220. sz.)

Életrajz.

(Magyar Irók Arczképei és Életrajzai. Pest, 1858. Heckenast Gusztávnál. I. 133—141. II. Arczképpel.)

Életrajzi s vegyes adatok.

Egy magyar költő életéből. (Tarka Élet. Irta Jókai Mór. 2-dik kiadás 1858. I. Rész 1—50 II.)

Szerkesztési curiosumok. (Tarka Élet I. 118. 119.)

Magyar színészek életéből. (Tarka Élet I. 122.)

Petőfi és a Censor. (Tarka Élet II. 23. 29.)

Petőfi mint keresztapa. (Tarka Élet II. 30—32.)

Veszélyes ügyesség. (Tarka Élet II. 33—34.)

Bátyám Debreczenben. A Hölgyfutar múltapjához. Petőfi István. (Hölgyf. 1858. 72. sz.)

Petőfi s az egri kis papok. (Szépir. Közlöny 1858. 69—43. sz. 1637. 1.)

Petőfi S. Összes Költeményei. Pest, 1847. 2. köt. Akademia nagy jutalmában részesültek. (Akad. Ért. 1858. 628. 1.)

Petőfi „Honfidal“-ára irt és kitüntetésben részesült zeneművek a zenedjan. 3-diki hangversenyében előadattak. A tiz aranyos pályadíjat nyert dal szerzője Doppler Ferencz. A diczéretre méltatott pályaművet pedig Nagy József körösi tanár szerzé. (Hölgyf. 1858. 2. sz. 7. 1.)

Petőfihez és emlékére irt költemények.

Levél Petőfihez. Bártfáról 1844. (Tompá Versei 1858. I. 187.)

Petőfi újabb költeményei. (oct. 4.) Szász Károly. (Hölgyf. 1858. 237. sz.)

Petőfi olvasásakor. (Vajda János: Költemények. Pest, 1858. 163. 1.)

1859.

Életrajz.

Regényes rajzok Petőfi Sándor ifjúkori életéből. Irta Szokoly Viktor. Kiadta Vahot Imre. Pest, 1859. Müller Emil könyvnyomdája, kis 8drét, II. és 212 lap. Ára 1 frt. p. p.

Életrajzi s vegyes adatok.

Petőfi Sándor első két aranya. Kovács Páltól. (Képes Újság 1859. aug. 14. I. 4. sz. 36. 1. — Hölgyf. 1859. 98. sz. 807. 1.)

Petőfi emlékére fölláttatandó szoborra tervezett s az egykori „Tizek“ által kiadandó füzetek. (Hölgyf. 1859. 127. sz. 1040. 1.)

„Magyar Írók Arczképcsarnoka.“ Nagy múltap. Kiadótulajdonos Vahot Imre. Az arczképcsoportozatban Petőfi arczképe. Barabás rajza után köre rajzolta Rohn A. nyom. Reiffenstein és Rösch műintézete Bécsben. (Folytatása következik.)

A HORA LÁZADÁS TÖRTÉNETÉHEZ.

Közi: K. Papp Miklós.

(Folytatás.)

Ezen három testvérek 15. psentis itten Zalaknán lévő Richárd kapitány ur három Tosbána (igy!) Regimentből való Lovas katonák által Magosra Felségés Gubernium Oláh nyelvonn oláh betűkkel nyomtattatott fatensio, mellyben a népnek letsendesített és a károknak vissza adását parantsollya elküldvénn az ottan való Papnak elolvasás végett által adták, azon Magosi Pap az Hora fiával mint égy 230 való sereg előtt fel szóval felolvasván, ezenn Parantsolatott a Hora Fia megragadván a Pap keziből kitekerte, Lábával tapodta, réá pökdösvén mind addig mig Miklye, Luka Epescopalis Gornyikok Birája más betsületes Magossaiakkal égyütt eltaszitották és a földről a Patent felvették, ennekutánna a Hora Fia az Erdőre kimenvén, a Huszárok utána nyargalának, kiis midón már szintén eléretnék Lova megbotolván, Tsákóját fejből kiejtette, de Lovát oda hagyván felfelé egy meredek hegyre szaladott, ugyancsak a Huszárok kergetni nem szüvnén a Hora Seregéből valók Stephan Iia Episcopalis Jobbágy Flintájával az egyik huszár lovát megsebesiti Dursa Krecsun nevü ugyan Magosi Episcopalis jobbágy az irt huszárokat kövekkel hajgált, ugyancsak fenebb irt Mikle Luka eleiben kerülvén a futó Hora fiának, utól érte és megfogta, de magosi Zákon a ki circumsriptus, de ezután is hires tolvaj, odaérkezvén elébb mint a Huszárok a Hora fiát a Mikle Lunka kezéből kiszabadította, azonban mintegy 250 ember a Hora fiának segítségére jöven, kik között Barb Filip, Sulare Pavel, Krisan Nyikula, Sáska Gavrila jelen voltanak, mely szerint a huszároknak is el kellett szaladniok, de a Hora fia lovát (melyet a mint hallottam egy krakkói tisztartótól prédált volt) és aranyos poszomántos csákoját elhozták magokkal, mely most is Richard kapitánynál vagyon, e mai napon pedig levelet iratott oláh nyelven

camarai udvarbíró Podov... tzi urnak a Hora fia, melyben lovának és csákójának visszaadását kívánja, különben ha vissza nem adnák rútul fenyegetőzik, a ki is mostan lupsai Száze nevű helyben Popa Simion házánál vagyon, az, apja pedig Kloskával a felzendült falukban most itt majd amott holtak lenni, a camara a ki Horát elevenen elfogná 2000 Rfr: jutalmat ígért, a ki pedig halva elhozhatja 1000 Rfrint, a ki fiát kézben adja elevenen 100 arany, a ki pedig halva 50 arany, de még eddig senki nem tanálkozott, hogy seregekkel járó két coripeust kézre kerithesse, miért zendült fel a nép elsöbben is azt még ki nem tanulhattam, hanem oly rettenetes sokaságra, a predának kívánsága gyűjtötte őket össze, ezen tumultuans seregek az Uraságok felpredálásával fegyverekkel megrakottanak, öveikben pistolyok, némelyiknek két pár is, nyakokban fiinta, kezében vagyon láncsa, a militia szintől ugyan irtóznak, de elhitették a sokasággal a coripeusok, hogy semmiképen katonákat nem adnak, mert felséges Császáruk akarhatja ez, a mitők cselekesznek, az itten és Abrudbányán levő magyarságot ellenek küldeni már mostan nem lehet, mert az itten való fegyvertelenek, az abrudbányaiaktól pedig, fegyvereket, lovakat, köntösiket mind elvették. Sok nagyérdemű emberek rongyas nadrágban, rozsz csizmában vadnak; a mint Bardocz Uramnak beszéllették a tolvajok, szándékjuk vagyon Thordáig és onnan a mezőségi Uraságokra menni és onnan által a Maroson egészen a Maros Portusáig, egyéb czéljuk nincsen a predálásnál. Azt mondják, hogy a magyarságot eltörlik, a tiszteket pedig megölik. 10-a psentis, az itten való magyarsággal, a Magyar-Igenből elszakadott tolvajok közül legelsőbbször hetet elfogattam volt, kiket Richard kapitány ur examinálván, megvallották, hogy ők magyar nemzetnek eltörlésére seregltenek egyben, kiket megvissítálván, egynél közülök mind új huszasokat tanáltam, 58 Rforintokat, egynél találtam három Rfrt., másnál asztali török órát, s egy lovat, mely abrudbányai Nagy József uramé volt, és noka ezen tolvajokat én fogattam el, mindazonáltal Richard kapitány nemcsak szabadon bocsátotta, hanem a megnevezett pré-

dát is vissza adta; quibus in reliquis, penes humillimam mei Commendationem persever.

Spectabilis Domini Ord: Comiti —
Zalathna 17-a Novbr: A. 1784.

hum. servus
EPPRAIMUS EGYEDI
VJudlium.

P. S.

A gornyikokkal is fogattunk és a katonák is fogtanak mintegy 50-ig valót, a kiket is 25 pálczával megveretvén Richárd kapitány ur elbocsátotta; most már a hegyekről nevetik, hogy elbocsátották, ezen kívül még 52 körösi és itten a körül való falukból való tolvajokat fogván el, 50 Károlyvárra küldött a kapitány, kettő itten vagyon, mivel egyiknek a karja el vagyon vágva, a másik pedig Pagnellall (igy!) által van szurva, minekutánna ezen relacionat végeztem volna, a topánfalvi cigány oda való lakos referálá, hogy Hora négy nyársakat készítettet és hegyeit megvasaltatván 4 emberrel maga után hordoztatja, mindenütt az hol jár, publicálván közöttök, hogy a kik parancsolatjának nem annuálnak, azon nyársakban huzatja őket. Azt is alázatosan jelentem, hogy az itten való commendans kapitány ur a katonákkal a hegyeken patrolérozott, holott a tolvajság a falukban vontta magát, a kinek háza vagyon, a maga házához, az idegenek pedig Horát kísérik.

Az Abrudbányai Oláhok általl történt hegyetlenn elpusztítása felől való

bizonyos Relatio.

Ezen folyó esztendőben 1784. 1-a novembris jöve ezen hír Abrudbányára, hogy egy Hora nevű oláh vezérsége alatt igen teméntelen nép a Köröst a nemességet öli, a mely hír más nap megerősödék, hogy Mihelyemben Császár László Urat hét gyermekeivel tulajdon maga jobbágyai megölték az Hora indittásából; 5-ta novembris egész nap a város körül, nevezetesen a Csernyiczán az oláhok csoportoznak, de nem lévén elégséges számmal, az nap bé nem ütnek, hanem felmennek Topánfalvára, ottan a magyarokat pusztitják, magokat otthon nem tanálván, vagyonokat házából kihordják és elrontják, más nap,

ugymint 6-ta Novembr. Topánfalváról is sokat vévén magok mellé circiter 6000 Abrudbánya félét (?) Verespatak felett való helyet elborítják, ezt kiáltván: megöljük mind egy láb big a magyart! Minekutánna a városba béütöttek, a város eleiben kiküldött, azt akarván megtudni mi céljuk? ha bor, étel, ital, pénz kell adunk, ha pedig bizonyos emberre vagyon szükségek kiadjuk, csakhogy a városon ne pusztítsanak, de a felelet a volt, a magyaroknak mind egy láb big el kell pusztulni! 6-ta 9-bis egész setét éjszakáiglan lerajzolhatatlan sirás, jajgatás, lövöldözések között, a házakat rontották, a házakban még csak egy vas szeg is meg nem maradt, az ajtók, ha ki voltak alig nyitva egybe hasogatták, a sarkokat kiszedegették, ha faragott kőből voltanak is öntve, az ablakokat rámostól, rostélyostól az egész városon mind elrontották kihuzták, elvitték, a házi eszközöket, szegeket, ágyakat, asztalokat, almáriumokat mind elhasogatták, az ajtó szemöldökeit mind elvagdalták, a falakat a pénzért mind elbontották az ágynémüket mind elhordották, a tollat a derekajlajkból az utcára kiöntötték, a pinczék ajtait mind elhasogatták, a hordóknak fenekeit béválták, a bort elbocsátották, oly pusztitást tettek, hogy soha a ki a kereszténységben valamit hallott is, ennek végben vitelére nem mehetett volna, oly komor tekintete vagyon Abrudbányának, hogy 100 esztendő alatt is vagy pedig soha elébbeni állapotjára vissza nem áll, így elprédálván külső világi javait a Magyarországnak, az oláhokat nem bántották, lelkeknek hitelekhez nyultak más nap 7. novbr. béjövén esmét azt kiáltották, hogy a ki oláh vallásra nem áll, mind ajtojok előtt nyársban huzzák, vagy fejeket veszik, ez nap elmentenek Verespatakra is és ottan is hasonló predát tettek és kényszerítették, hogy a magyarok reformatust, unitariust még a papistákat is az oláh-görög vallásra halálfejegetésével, melyről a nép úgy elrémult, látván hogy egyfelől lelkén kívül semmije nincsen, hogy czédula váltással kényszerítették életüket megváltani és oláh vallásra állottanak kicsinek és nagyok; 9 psentis a Reformatum templom tetejére oláh keresztet tettek és az ajtajára, mivel a hallgatók

unitáriusok és reformatusok oláhok itten már, azon két Ecclesia oda vagyon papságával együtt, ebben czélokot elérvén, mostan is szüntelen hirül hozzák, hogy visszafordulnak hozzánk nagy más sereg támad és mind egész gyermekestől a magyarokat e helységben megölik, jajszó, sirás, sohajtozás vagyon, minden ember az uton halál szint visel és hordoz, pusztá házát térdre leborulva siratja, a magyarságnak telljességgel nincsen pénze, a buza két Rfrint, éhelhalást ez eleget okoz, azoknak a kik a télen itten maradnak, elmenne az idevaló magyarság mind, de az utat is a tolvajok mindenfelől béválták, hogy senki egyfelé sem mehet, egész vagyona kinekkinek a mi magán vagyon egy rozsczondra, mert a kinek posztó gúnyája volt, egészen levetkeztették belőle, ha megkapták és lábravalóban hagyták, egy ing és lábravaló főbb gazdagsága kinekkinek, meg változója sincs senkinek is a mire fektügyék, hogy derekajja, párnája vagy ágya volna, de még szalmája sincs; takarozója csak egy czondra, mert cserge nincs, sőt a mi még megjegyzésre méltóbb a szent helyeknek sem kedveztek; Abrudbányán az reformatum templomban bémenvén az orgonát mind porrá tették, a pap feje felett való koronát a mennyire elérhették, mind elcsonkásították, az oda letett kincset mind elprédálták, a kik oda repiciálták magokat a templom közepiben sujok-bottal főben verték, megölték, ezen pusztításban a megölettetett magyaroknak hozzájuk nyulni nem volt szabad, annál inkább az egyházi szolgáknak, a megöletteket mint az oktalan állatokat minden harangszó nélkül eltemették; így cselekedtenek a verespataki unitárius és catholicum templomokkal is és mind a verespataki és abrudbányai egyházi szolgák házaival, az unitárius és reformatus pap házaival; az itten való kár megbecsülhetetlen, legalább esett itten egy millio kár, mind az ő Felsege, mind az emberek részint, mivel pénzek nem lévén a bányászságot nem folytathatják.

(Vége következik.)

A B. WESSELÉNYI CSALÁD

zsibói levéltárának irodalmi kincsei.

Döbrentei Gábor levele.

Maros-Vásárhely, Junius 11-dikén 1818.

Kedves Barátom.

Tegnap előtt tudám-meg bizonyosabban, hogy Május közepéről indulásod elmaradott, s még Zsibón vagy. Sajnálva értém, útd elhaladásának okát, de egyszersmind örvendtettem is egészséged helyre-állításán.

Itt azt kezdtétek volt beszélni, hogy a külföldre utazást az Udvar most nem engedi. Mihelyt megérkezett ide Szentgyörgyi Imre, a Cancellarius Secretarius a Bécsből, mingyárt kérdeztem ez iránt. Mindennek, azt felelé, nincs ugyan megengedve, de még is közönséges tilalom az iránt nincs. Csak jól megvizsgálják, ki milyen gondolkodásu, s nem lehet é tartani tőle, hogy veszedelmes principiú-mokat hozzon-bé. Neked ismeretséged lévén fenn, indulhatásodat ki fogod csinálhatni.

Barátom Bojai ezen ide zárt levelet küldi általam Hozzád. Kérlek én is, ha csak lehet, engedj kérésének. Bécsben találkozhatnátok, a hova ő innét ugy indulna fíjával, hogy onnét Veled tovább menjen, ha megtudhatná kérése s maga ajánlása elfogadtatását. Bojai, széles ismeretű, a maga fajjaiban mély tudományu s igen nemes szívu ember. Ohajtanám hogy környülállásid engedhessék az ő veled való vitelét, mert, ha azok nem ellenzik, úgy hiszem, együtt mentek.

Bárcsak az én, elbeszélt planumomat valami véletlenség keresztül ne vágná, hogy Veled Bécsben még együtt lehessek. Még addig is tudósítani foglak, csak megtudjam hollétedet, az iránt, lett é valami az Erdélyi Tudományos Egyesület felállításából, melyet 62000 Rft fundus mellett most akarnak itt mozgásba hozni, leginkább Székely Mihály s Cseréy Miklós. Ez iránt készített planumom most circulál azoknál, kik benne munkáságjokat ajánlják.

Én innét Julius 7-dikén indulok Kolozsvárra, onnét MNémetibe.

Isten hozzád szivemből szeretett Wesselényim.

Barátod:

DÖBRENTÉI GÁBOR m.k.

Külczim: Méltóságos Hadadi Báró Wesselényi Miklós Urnak.

Kolozsvárárt

v.

Zsibón.

A D A T O K

az 1848—49-iki erdélyi hadjárat történetéhez.

Közi: K. Papp Miklós.

III.

Macsikási Antalnak.

Örömmel értesültem azon hírről, hogy a Székelység fölkelt és megindult Bem tábornok Urhoz csatlakozandó — s hogy ön is egyik erélyes tényezője volt a Székelyek fölkelésének. Azonban értesültem arról is, hogy visszavonultak a Székelyek azon alaptalan ok miatt, hogy Muszkákkal találkoztak. Verje ön ki ezen bárgyú hitet a székelyek fejből, melly nevetséges, és gyalázatos, a Szászok ármány fogásoktól, kik néhány százot s oláhot ismeretlen gunyákba berásván, muszkáknak képzelni — a Székelyeknek megfélemleni valóságos gyalázat. — Költsék fel önök azért ismét a Székelyeket s vezessék rendeltetésök céljához, a férfinak erélyességét az akadályok csak nevelni szokták. Elvárom önöktől, hogy kettőztetett erélyességek által az elkezdett munkájokat folytatják és bevégezik. — Kolosvár Febr. 12-kén 1849.

teljhatalmu országos biztos

CSÁNY LÁSZLÓ.

Külczim: Országos t. h. biztostúl. Matskási Antal Urnak.

Hvból

ott, a hol,

S. S. György.

IV.

Bizonyítvány.

Alolirtak bizonyágot tészünk arról, hogy: midőn az elmúlt év December 14-én a háromszéki csatákban működő haditanács által a végett küldettünk vala föl csiki véreinkhez, hogy: ezen Dorsner által leigázott

rokoninkat toborzás által hívnok a minden oldalról megtámadott Háromszék segítségére, de a toborzó katonaság elküldését késleltető ármány miatt oly későre érkezvén a célul tűzött helyre, hogy az alatt háromszázadból álló fegyveres erőt fejtett ki ellenünk Dorsner, a Csikbai mehetés egészen lehetlenné vált, ha csak testvérvért ontani nem akaránk. Matskási Antal elszánt bátorsággal a csiki határszélen állomásozó tisztséget s előőrseket tiltakozása sőt olyszerű fenyegetéseik dacára, hogy meglövik, ha ő a határszélre átlépné, bement a tömeg katonaságához és azokat fölvilágosította, megmondotta a tömegnek tulajdon tiszteik hallatára, kérte őket hogy ők meg ezen gaz árulót, s nyilvánítá, hogy ha meg nem ölik, maga egy év múlva is megöli.

Elszigetelve lévén Háromszék Magyarhontól egészen, s hősies csatái is végvonaglásba lévén, 400 székely megkérte Matskási Antalt, hogy valamiképp hozzon tudomást a magyarhoni dolgok állásáról és ő el is indult Csik-felé. Dorsner által elfogatott. Börtönéből elszökött, s ekkor is nem Háromszék felé vissza, hanem az ellenség táborán átugorva Kolosvár felé ment s onnan vissza övig erő hóba gyalog a csiki havasokon át, hozott bizonyos tudomást Háromszékre arról, hogy Bem a magyarországiakkal Erdélyben van.

Ezen örömhíre a Mátyás lovagok és honvédek zugaikból rögtön elúgorván fegyvert ragadtak; a nép elrejtett fegyverét a földből kiásta, talpra szökött, harcra állott, Bem parantsára várt: s hogy Háromszék lelkes népe várt harcsomjason a magos hadvezér intő szövegére, ezt is Matskási Antal vitte meg Szelindek felé a tisztelt altábornagynak. S hogy három napok alatt 10 ezer harcost teremtének Háromszéken segedelmére Bem táborának, ezt a Matskási által hozott örömhír okozta. Csik-Szereda, Jun. 19-én 1849.

BIRÓ SÁNDOR m. k.
százados.

A fennekről magam is igaz hitem szerint bizonyítok K.-Vásárhelyt Junius 22-kén 1849-be.

Nyujtodi V. MINÁLV
Kézdí Kerületi Főszbiró.

V.

Alólirt hivatalosan, és jó lelkiismerettel bizonyítom azt: hogy Honvéd Százados Matskási Antal Ur, azon idő alatt, midőn én Háromszékben Kormánybiztosi minőségben küldetve voltam, jelesen mult 1848-dik évi November, December, és Január havokban, a haza és magyar nemzetiség szent ügyének előmozdításában, nem csak mint lelkes honpolgár a Háromszékiek fölbuzdításával, hanem mint vitéz harczfi, a Székelység elnyomására rabló oláh csordákkal szövetségben Háromszékre betörő zszarnok Osztrák hadsereg elleni csatázásokban is, vére és élete föláldozásával tettelegesen résztvett, és magát hazafias jelleme, s harczias elszántságával minden alkalommal különösen kitüntette; sőt, hazafi buzgalmának, veszélyt nem ismerő bátorlelkiségének többek közt az által is igen dicséretes jelét adta, hogy, midőn a magyar és székely föld egymástól a lázzangó oláhság, s ennek szövetségében duló osztrák hadsereg által teljesen elzárva vala, s egymás dolgainak mibenlétéről mit sem tudhata, szives felkérésünkre December hó végén, elszántan, és legnagyobb életveszélyek közt megjárta Kolosvárt, s legelső hozta Háromszékre, az oly soká ostrommal nyomorgatott, magát azonban becsülettel fentartó Székely rokoninknak azon örömdetes hírt: miként Isten segedelmével a dicső Bem s vitéz hadserge már Kolosvárt bevette, s nem sokára szabad léend a magyar és székely föld a zszarnok ellenségtől; — mely hírek lehete leginkább köszönni azt, hogy a Háromszékiek új erőt merítvén maguknak, elszántan és vitézül rohantak Bem lobogója alá, hazafiságukat vörökkel tovább is megpecsételendők.

Kelt Kolosvárt Május 25-én 1849.

BERDE MÓZSA,
kormánybiztos.

VI.

Bizonyítvány.

Mult évi December hóban, midőn Szász-Hermány nevű helységet (mely ágyukkal ellátott nagy számú ellenséggel fedezve vala) Sergemmel bevettem, jónak vélvén a kökösi táborból egy Századot sergem erősítésére átszöllitani, hová a küldendő futárnak nem

csak veszedelmes posványos helyeken, sőt ellenséges előőrsek között is kellett áthatolni, midőn ezen veszélyes küldötségre az helységekből rendelt futárok elég bátraknak nem mutatkoznak, s ezt egy felszollított Tiszt is lova fáradtsága s erőtelensége mián nem telyesíthet; — az ide Háromszékre menekült, s csatázásimban mint segédtsízt mellettem szolgált Matskási Antal Ur, magát

egész készséggel és önkéntesen ajánlván, — ezen veszélyes szolgálatot, az említett posványos helyeken s az áradott Olt vizén is áthatolva, sőt az ellenség előőrsei között is magát keresztül vágva — pontoson telyesítette. — S. Szentgyörgy Ápril 29-dikén 1849.

'SOMBORI
Ezredes.

OKLEVELEK.

Közli: Szabó Károly.

III.

I. Ulászló király megparancsolja az aradi káptalannak, hogy Gamzai Turcsin Miklós és Korneth Mihály Lugos kerületbeli oláh kenézeket, az általa a lugosi kerületben fekvő Berzós, Cseh-Ohába és Ohabicza helységeken nekik adományozott részjóságokba igtassa be. Kelt Budán 1442. július 14-dikén.

Wladislaus dei gracia Hungarie polonie dalmacie Croacie etc. Rex, lythwanieque princeps supremus et heres Ruscie, fidelibus nostris Capitulo ecclesie Orodienis salutem et graciam, Cum nos pro fidelibus *) et fidelium seruiciorum meritis, fidelium nostrorum Nicolai Twrchyn de Gamza, et Michaelis de Korneth, walachorum kenesiorum scilicet districtus Lugas, per eosdem nobis locis debitis et temporibus opportunis fideliter exhibitis et impensis, directas tres partes, seu porciones integrarum Quinque parcium, quarumdam, totalium possessionum Berzews

Chewhaba et Ohabycha vocatarum, in predicto districtu lugas appellato existencium, Quarum scilicet trium parcium recta medietas, nunc apud manus Michaelis Georgy Johannis Nicolai et alterius Michaelis de dicta Berzews similiter wolachorum kenesiorum, altera vero et equalis medietas earundem trium parcium possessionarum predictarum, apud manus antelatorum Nicolai Twrchyn et Michaelis de korneth, tum ex collacione Johannis wayuode et Bani, tum vero, ex annuenciam dictorum Michaelis Georgy Johannis Nicolai et alterius Michaelis existere perhibentur, simulcum cunctis suis vtilitatibus et pertinencys quibuslibet, premissis sic vti nostre exponitur maiestati, stantibus et se habentibus, memoratis Nicolao Twrchyn et Michaeli, quoad directam vnam medietatem prefatarum trium parcium, Item vtrique Michaeli Georgio Johanni et Nicolao prenominatorum; similiter quo ad equalem alteram medietatem earundem trium parcium antefatarum possessionum, Ipsorumque heredibus et posteritatibus vniuersis, vigore aliarum litterarum nostrarum donacionalium exinde confectarum, duximus conferendam, velimusque eosdem in dominium earundem per nostrum et vestrum homines legitime facere

*) Igy, fidelitatibus helyett.

introducí, Superquo fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente korthffol et Raboyka, vel lucas de Machkas, aut Sandor de kyrthwa, alys absentibus homo noster, ad facies prescriptarum trium porcium seu parcionum integrarum quinque parcium, vicinis et conmetaneis suis vniuersis inibi legittime conuocatis et presentibus accedendo, Introducat prefatos Nicolaum Twrchyn, et Michaellem, quo ad vnam directam medietatem prefatarum trium porcionum, Item vtrosque Michaellem Georgium et Johannem et Nicolaum prenomina- tos, similiter coequalem alteram medietatem earundem trium parcium antefatarum possessionum, in dominium earundem, statuaturque easdem eisdem premissis nostre donationis titulo perpetuo possidendam, Si non fuerit contradictum, Contradictores vero si qui fuerint Euocet ipsos contra prefatos Nicolaum necnon vtrosque Michaellem Georgium Johannem et Nicolaum nostram in presentiam ad terminum competentem, rationem contradiccionis eorum reddituros, Et posthec huiusmodi Introduccionis et statucionis seriem, cum contradictorum et Euocatorum si qui fuerint vicinorumque et conmetaneorum qui premissis Statucioni intererunt nominibus, terminoque assignato nobis fideliter rescribatis, Datum Bude feria sexta proxima post festum visitacionis beate Marie virginis, Anno domini Millesimo CCC-mo Quadragesimo secundo.

Az aradi káptalan. 1442. aug. 13-dikán kelt beigtatási jelentéséből. (Lásd a következő szám alatt.)

IV.

Az aradi káptalan jelenti, hogy I. Ulászló király parancsa értelmében Turcsin Miklóst és Korneth Mihályt a Berzös, Cseh-Ohába és Ohabicza helységekbeli részjóságokba minden ellenmondás nélkül beigtatta. Kelt 1442. aug. 13-dikán.

Capitulum ecclesie Orodienis, Omnibus christifidelibus presentibus et futuris, presentium Noticiam habituris, salutem in salutis largitore, Ad vniuersorum noticiam harum harum serie volumus peruenire, Quod

nos litteras serenissimi principis domini nostri Wladislai dei gracia Hungarie. Polonie dalmacie Croacie etc. Regis, lythwanieque principis supremi et heredis Ruscie, Introductorias pariter et statutorias, sumpmo cum honore recepimus in hec verba, Wladislaus dei gratia Hungarie polonie dalmacie Croatie etc. Rex stb. (Lásd a fön tebbi szám alatt.) Nos igitur mandatis dicti domini nostri Regis obediens vt tenemur, vnam Sandrino de kyrthwa homine suo Regio predicto vnum ex nobis videlicet Magistrum Adrianum socium et concanonicum nostrum, ad premissas Introduccionem et Statucionem faciendas, nostro pro testimonio misimus fidedignum, Qui tandem exinde ad nos reuersi nobis concorditer retulerunt, Quod ipsi in festo beate Anne Marie matris proxime preterito, ad facies prescriptarum trium parcium seu porcionum integrarum Quinque parcium prefatarum, totalium possessionum Berzews Chewhaba et Ohabycha, vicinis et conmetaneis earundem vniuersis in Ibi legittime conuocatis et presentibus accedendo Itroduxissent prefatos Nicolaum Twrchyn et Michaellem quo ad vnam directam medietatem prefatarum trium porcionum, Item vtrosque Michaellem Georgium Johannem et Nicolaum prenotatos similiter coequalem alteram medietatem, earundem trium parcium antefatarum possessionum, in dominium earundem, statuissentque easdem eisdem cum cunctis earundem vtilitatibus et pertinencys, in filios filiorum, Jure perpetuo et irreuocabiliter, premissis Regie donationis titulo possidendos, Nemine contradictore apparente, tam in facie earundem possessionum quam nostri in presencia, legitimis diebus et horis in eisdem perseuerando In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras priuilegiales pendenti Sigillo nostro munimine roboratas duximus concedendas, Datum per manus Magistri Michaelis lectoris socy et concanonicis nostri quintodecimo die diei Introduccionis et Statucionis prenotatarum Anno domini supradicto, Absentibus Cantore Custode, presentibus Magistris Johanne de Zechen demetrio Gallo et Martino, ceterisque Canonicis et fratribus nostris in dei ecclesia regi sempiterno iugiter famulantibus.

Eredetije pergamenen, két selyemzsinórról függő monyorú alakú pecséttel, K. Papp Miklós gyűjteményében.

APRÓSÁGOK.

Lapunk szerkesztője még ez év folytán az erdélyi részekben ez ideig megjelent magyar, német és román lapokból és folyóiratokból egy **nirlap-könyvtár** felállításához fog. Mídon e könyvtár annyira fog gyarapodni, hogy legalább 50% együtt lesz a roppant anyagnak, könyvtárát közhasználatra is megnyitja s mellette író és olvasó termet rendez be, a lehető legnagyobb kényelemmel, hova jó szívvvel látja az irodalom minden barátját.

Alig van nap, hogy lapunk t. olvasóitól ne kapjunk oklevél-küldeményeket. Addig is, míg a szerkesztő a küldőknek magán levélben köszönheti meg szíveségüket, e helyen sem mulasztja el történet-irodalmunk érdekében hálásan meg nem emlékezni elkötelező jószágokról.

Az erdélyi muzeum könyvtárát a nyár folytán a Gróf Bethlen Sándor háztól az egyetembe szállítják, a régi Gubernium azon részébe, hol a levéltár állott. Az átköltöztetést Szabó Károly könyvtárnok rendezi és ügyeli fel. A mostani helyiségnél minden esetre kényelmesebb lesz az új szállás, ám-bár ez is elég szűk lesz.

A. es. k. hadügyministerium az újabb időkben az országos és magán-levéltárakban összeírattja azon adatokat, melyek hadtörténeti szempontból érdekesekek lehetnek. Kolozsvárt e munkával Etüfter százados ur van megbízva, ki közelebről a muzeum becses kézírattárát is megtekinté s ottan található adatokról jegyzéseket tett. Megnézte a városi levéltárt, s közelebről megtekinté a K. Papp Miklós gyűjteményét is.

Szerkesztői üzenetek. M.-Vásárhelyre M-1 urnak. A küldeményt köszönettel vettem. A kérdéses régi nyomtatvány szintén érdekel. Ha unicumnak bizonyulna be, Szabó Károly urat örvendeztetjük meg vele. — Tordára. J. Dénes urnak. Nagyon érdekesekek. Fogadja meleg köszönetünket e második küldeményért is. A lapokat kiadó hivatalunk megindította. — M.-Vásárhely. Gr. R. István urnak. Becses válaszát kérem a kérdéses oklevél érdekében. Levelemet Vásárhelyre czimeztem. — Helyben. B. György ügyvéd urnak. Az okle-

velek becsesebbek mint egyelőre hittem! A kérdéses napló-jegyzetet azonban gondos vizsgálat után sem kaptam meg. — Dévára. V-n urnak. Hogy lehet valakinek ilyen barbar módra összegázolni a legszebb történeti ereklyéket! Bár előbb lehetett volna megmenteni! Sok időt fog igénybe venni az összeállítás, de még is kibetűzzük. Köszönöm a figyelemzetést. — M. Antal urnak. Nehány napi szíves türelmet kérek, s akkor visszaküldhetem. — Pestre. Sz. Sándor urnak. Még mindig várom az eredményt. Az alkalom kedvezőbbé vált. — Pestre. Sz. József urnak. A várva várt küldemény E-től nem akar jönni! Nem lehetne vajjon ott lemásoltatni azt, a melyik legutóljára jelent meg? A költségeket szerkesztőségünk hordozná szívesen. Mai posta levelet visz. — Mls. Szacsvai Zsigmond urnak helyben. Nagy köszönettel kaptam a becses oklevelet. Valóban alig tudom meghálálni Méltóságod kiváló szíveségét. — M.-Ludas. B. István urnak. Az Apafi Mihály fejedelem által kiadott nemeslevelet kézhez kaptam. Magán levélben válaszolok reá. — Gyulafehérvár. A-1. Ha eredetiek, úgy kérem már postafordultával.

Lapunk bezárta előtt II. Rákóczi Ferencz fejedelem, Károlyi Sándor és Pekri Lőrincz kurucz vezérek leveleiből egy becses oklevél-gyűjteménnyel lepték meg lapunk szerkesztőjét. E leveleket alkalmilag mind közölni fogjuk.

A „Történeti Lapok“-ból teljes számú példányokkal az első számtól kezdve, folytonosan szolgálhatunk. Április Szeptemberre 6 frt. az előfizetés.

A „Keresztény Magvető“ XI. Kötetének második füzete a következő gazdag tartalommal megjelent: Évszázados életkor ünnepély. Néhai Szabó Sámuel életrajza. Sándor Jánostól. — A Keresztény vallás. Simén Domokostól. — Az első értekezlet ügyünkben Amerikában. S. D.-től. — Egyháztörténeti adatok: I. II. III. IV. Az unitáriusok 1638-ki üldöztetéseinek s a deési complanationának történetéhez. Közli Szilágyi Sándor. V. Confessio fidei Unitariae 1599. Közli Orbán Balázs. — Keperendszer. Goró István irata nyomán közli Rédigér Géza. — Nehány szó a fennebbi cikkhez. Ferencz Józseftől. — Egyházi mozgalmak. Chr. — Eredeti levelezések. I. II. III. IV. — Irodalmi értesítő. — Különfélék. — A IX. Kötet előfizetési ára 2 frt, mely Ferencz József szerkesztőhöz (b.-magyarutca 8. sz.) küldendő. Gyűjtőknek 8 egyszerre beküldött előfizető után tiszteletpéldány jár. Az új előfizetők azon kedvezményben részesülnek, hogy Channing műveinek eddig megjelent 4 kötetét felárban, kötetenkint 60 krban kapják.